

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
PAOLO MENGOZZI
prednesené 27. júna 2013¹

Vec C-284/12

**Deutsche Lufthansa AG
proti
Flughafen Frankfurt-Hahn GmbH**

[návrh na začatie prejudiciálneho konania podaný Oberlandesgericht Koblenz (Nemecko)]

„Štátna pomoc — Výhody poskytnuté verejným podnikom prevádzkujúcim letisko v prospech nízkonákladovej leteckej spoločnosti — Rozhodnutie o začatí konania vo veci formálneho zisťovania — Prípadná povinnosť súdov členských štátov podriaďiť sa posúdeniu Komisie vo veci existencie pomoci“

1. Oberlandesgericht Koblenz predkladá v rámci tohto konania Súdnemu dvoru niekoľko prejudiciálnych otázok týkajúcich sa výkladu článku 107 ods. 1 a článku 108 ods. 3 ZFEÚ. Tieto otázky vyvstali v konaní o žalobe spoločnosti Deutsche Lufthansa AG (ďalej len „DL“) proti Flughafen Frankfurt-Hahn GmbH (ďalej len „FFH“), kapitálovej spoločnosti s väčšinovým verejnoprávnym podielom, ktorá prevádzkuje letisko Frankfurt-Hahn (ďalej len „letisko F-H“), podanej okrem iného na účel vymáhania údajnej pomoci, ktorú mala žalovaná poskytnúť spoločnosti Ryanair Ltd (ďalej len „RA“) v podobe letiskových poplatkov a iných zvýhodnených zmluvných podmienok. Oberlandesgericht Koblenz kladie otázku, či je pri skúmaní existencie štátnej pomoci podľa článku 108 ods. 3 ZFEÚ viazaný rozhodnutím Komisie o začatí konania vo veci formálneho zisťovania o opatreniach, ktoré sú predmetom prejednávanej veci. Vnútroštátny súd tiež predkladá Súdnemu dvoru otázku týkajúcu sa podmienky selektívnosti pomoci podľa článku 107 ZFEÚ.

2. V návrhu na začatie prejudiciálneho konania Oberlandesgericht Koblenz konštatuje, že prejednávaná vec je súčasťou radu žalôb, ktoré na nemecké súdy podali konkurenti takzvaných „low cost“ (nízkonákladových) leteckých spoločností, pričom predmetom týchto konaní sú údajné dotácie, ktoré mali verejní prevádzkovatelia rôznych letísk v Nemecku poskytnúť v prospech nízkonákladových spoločností.²

I – Konanie vo veci samej a prejudiciálne otázky

3. Dňa 26. novembra 2006 sa DL obrátila na Landgericht Bad Kreuznach so žalobou napádajúcou rad obchodných postupov, ktoré mala FFH uplatňovať v prospech RA a ktoré podľa jej názoru predstavovali neoznámenú štátnu pomoc, poskytnutú v rozpore s článkom 108 ods. 3 ZFEÚ. Žalobkyňa v podstate tvrdila, že letiskové poplatky uplatnené spoločnosťou FFH v rokoch 2001 a 2006 sa stanovili na základe zmlúv, ktoré FFH predtým uzatvorila s RA, leteckou spoločnosťou zodpovednou za vyše

1 — Jazyk prednesu: taliančina.

2 — Jedna z týchto žalôb, ktorú podala spoločnosť Air Berlin proti letisku Lübeck, viedla k inému konaniu o prejudiciálnej otázke, tentokrát na podnet Schleswig-Holsteinisches Oberlandesgericht (prebiehajúce konanie vo veci C-27/13), v rámci ktorého bola položená rovnaká otázka týkajúca sa miery nezávislosti vnútroštátneho súdu pri overovaní existencie pomoci v prípade, ak Komisia súčasne začala konanie vo veci formálneho zisťovania podľa článku 108 ods. 2 ZFEÚ.

95 % osobnej dopravy na letisku F-H, obsahujúcich podmienky, ktoré fakticky zvýhodňovali uvedenú leteckú spoločnosť. RA mala mať prospech najmä z mimoriadne nízkych poplatkov vyplývajúcich zo zníženia sadzieb vypočítaného v závislosti od počtu odlietajúcich cestujúcich, ako aj z dotácie s názvom „marketing support“ (marketingová pomoc), dohodnutej v prípade otvorenia nových liniek.³ Tieto opatrenia sa mali poskytnúť napriek tomu, že FFH neprestávala vykazovať straty. DL navrhovala nariadiť vrátenie súm vyplatených spoločnosti RA ako marketingovej pomoci v rokoch 2002 až 2005 a súm zodpovedajúcich zníženiu sadzieb, z ktorého mala mať RA prospech v roku 2003 v dôsledku uplatnenia sadzobníka poplatkov, ktorý FFH prijala na rok 2001⁴, ako aj uložiť povinnosť upustiť od poskytovania každej podobnej pomoci pre RA v budúcnosti.

4. Dňa 16. mája 2007 Landgericht Bad Kreuznach zamietol žalobu DL ako nedôvodnú.⁵ Odvolanie, ktoré podala DL na Oberlandesgericht Koblenz, sa pôvodne zamietlo rozsudkom z 25. februára 2009. DL sa obrátila na Bundesgerichtshof, ktorý 10. februára 2011 tento rozsudok zrušil a vrátil vec na Oberlandesgericht Koblenz, aby preskúmal možné porušenie článku 108 ods. 3 ZFEÚ.

5. Dňa 17. júna 2008 rozhodla Komisia o začatí konania vo veci formálneho zisťovania podľa článku 108 ods. 2 ZFEÚ, a to v súvislosti s existenciou štátnej pomoci poskytnutej Nemeckou spolkovou republikou v prospech FFH a RA⁶. Medzi opatreniami, ktoré boli predmetom rozhodnutia Komisie, boli uvedené zníženie sadzieb a letiskových poplatkov, ako aj osobitné ustanovenia v oblasti marketingu v prospech RA.

6. Oberlandesgericht Koblenz zaslal 4. januára 2012 Komisii žiadosť o stanovisko na základe bodu 3.2 oznámenia Komisie o vymáhaní práva štátnej pomoci vnútroštátnymi súdmi (ďalej len „oznámenie“)⁷. Z pripomienok predložených Súdnemu dvoru vyplýva, že táto žiadosť sa týkala poskytnutia marketingovej pomoci, údajnej počiatkovej pomoci a zníženia letiskových poplatkov na základe sadzobníka z roku 2006. Oberlandesgericht Koblenz položil Komisii v podstate otázku, či bol za uvedené opatrenia zodpovedný štát⁸ a či boli tieto opatrenia selektívne. Komisia vydala v tejto veci stanovisko 29. februára 2012, kde s odvolaním sa na judikatúru Súdného dvora predbežne konštatovala, že Oberlandesgericht Koblenz nebol v prejednávanej veci povinný preskúmať existenciu štátnej pomoci, keďže na účel vyvodenia všetkých potrebných dôsledkov z porušenia článku 108 ods. 3 ZFEÚ mohol vychádzať z rozhodnutia o začatí konania vo veci formálneho zisťovania. Komisia v tejto súvislosti tiež konštatovala rozpor medzi prístupom, ktorý uplatnil Bundesgerichtshof, a judikatúrou Súdného dvora. Vo veci žiadosti o stanovisko, ktorú zaslal Oberlandesgericht Koblenz, Komisia spresnila, že za predmetné opatrenia bol zodpovedný štát, a zároveň, že tieto opatrenia boli selektívne.

7. Na rozdiel od odporúčania vyjadreného v stanovisku Komisie týkajúceho sa povinnosti preskúmať, či opatrenia v prejednávanej veci predstavovali štátnu pomoc, sa Oberlandesgericht Koblenz rozhodol prerušiť konanie a predložiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Vedie rozhodnutie Komisie o začatí konania vo veci formálneho zisťovania podľa článku 108 ods. 3 druhej vety ZFEÚ, ktoré nebolo napadnuté, k tomu, že vnútroštátny súd je v konaní o žalobe, ktoré je zamerané na vymáhanie poskytnutých platieb a na upustenie od budúcich platieb, so zreteľom na posúdenie charakteru štátnej pomoci viazaný právnym názorom Komisie v rozhodnutí o začatí konania?

3 — Podľa toho, čo DL uviedla vo svojom vyjadrení, táto dotácia sa nevypočítava v závislosti od objemu cestujúcich na novej linke, ale v závislosti od celkového počtu prepravených cestujúcich danej leteckej spoločnosti.

4 — Podľa DL táto úľava zodpovedá sume vo výške 2 679 000 eur.

5 — Rozhodnutie sa týkalo uplatnenia článku 823 ods. 2 prvého pododseku BGB a možnosti kvalifikovať článok 108 ods. 3 ako ustanovenie na ochranu žalobcu.

6 — Štátna pomoc C 29/08 (ex NN 54/07) – Nemecko – Flughafen Frankfurt Hahn & Ryanair (Ú. v. EÚ C 12, 17.1.2009, s. 6).

7 — Ú. v. EÚ C 85, 9.4.2009, s. 1.

8 — Táto otázka sa týkala najmä opatrení dohodnutých na základe zmluvy uzatvorenej medzi FFH a Ryanair v roku 2001, keď dozorná rada FFH nebola z väčšej časti zložená zo zástupcov verejných orgánov.

2. V prípade zápornej odpovede na prvú otázku:

Majú sa opatrenia verejného podniku v zmysle článku 2 písm. b) bodu i) smernice Komisie 2006/111/ES⁹, ktorý prevádzkuje letisko, považovať z hľadiska právnej úpravy štátnej pomoci za selektívne opatrenia v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ už preto, lebo poskytujú výhody iba leteckým spoločnostiam využívajúcim letisko?

3. V prípade zápornej odpovede na druhú otázku:

- a) Možno podmienku selektívnosti považovať za nesplnenú v prípade, ak verejný podnik, ktorý prevádzkuje letisko, poskytne transparentným spôsobom rovnaké podmienky všetkým leteckým spoločnostiam, ktoré sa rozhodnú letisko využívať?
- b) Platí to aj v prípade, ak prevádzkovateľ letiska postupuje podľa určitého podnikateľského modelu (vo veci samej: spolupráca s tzv. nízkonákladovými leteckými spoločnosťami – low-cost-carrier) a podmienky používania sú prispôbené tomuto okruhu zákazníkov, a preto nie sú rovnako atraktívne pre všetky letecké spoločnosti?
- c) Ide v každom prípade o selektívne opatrenie, ak podstatná časť z počtu cestujúcich v prípade letiska pripadá počas mnohých rokov na jednu leteckú spoločnosť?¹⁰

8. Listom z 18. júna 2012 oznámil vnútroštátny súd Súdnemu dvoru, že žalobkyňa a odvolateľka vo veci samej podala návrh o zrušenie uznesenia o podaní návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

II – Konanie

9. Okrem účastníkov konania vo veci samej predložili svoje pripomienky nemecká, poľská, belgická a holandská vláda, ako aj Komisia. DL, FFH, RA, nemecká a belgická vláda a Komisia vypovedali na pojednávaní 11. apríla 2013.

III – Analýza

A – O prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania

10. Hoci je opis právneho a skutkového stavu, v rámci ktorého sa vynorili prejudiciálne otázky uvedené v uznesení Oberlandesgericht Koblenz o návrhu na začatie prejudiciálneho konania, nepochybne stručný, podľa môjho názoru je dostatočný na to, aby Súdnemu dvoru umožnil poskytnúť uvedenému vnútroštátnemu súdu potrebnú odpoveď, čiže zodpovedá požiadavkám stanoveným judikatúrou.¹⁰ Námietku neprípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ktorú vo svojich pripomienkach uplatnila DL, treba z tohto dôvodu zamietnuť.

B – O prvej prejudiciálnej otázke

11. Svojou prvou prejudiciálnou otázkou kladie Oberlandesgericht Koblenz Súdnemu dvoru v podstate otázku, či sa má vnútroštátny súd, pred ktorým sa účastník konania dovoľáva priameho účinku článku 108 ods. 3 ZFEÚ, v rámci žaloby o pozastavenie vyplácania údajnej nezákonnej pomoci a o vrátenie pomoci, ktorá sa už vyplátila, riadiť podľa posúdenia sporných opatrení, ktoré uskutočnila

9 — Smernica Komisie 2006/111/ES zo 16. novembra 2006 o transparentnosti finančných vzťahov členských štátov a verejných podnikov a o finančnej transparentnosti v niektorých podnikoch (Ú. v. EÚ L 318, s. 17).

10 — Pozri najmä rozsudok z 31. januára 2008, Centro Europa 7 (C-380/05, Zb. s. I-349, body 47 až 49).

Komisia v rámci rozhodnutia o začatí konania vo veci formálneho zisťovania, hoci toto posúdenie má iba predbežný charakter. Uvedený vnútroštátny súd zastáva názor, že v prípade kladnej odpovede by bola kontrolná právomoc vnútroštátnych súdov nadmerne obmedzená, a konštatuje, že najvyššie nemecké súdy sa v tejto súvislosti vyjadrili záporne, pričom vychádzajú najmä z rozsudkov Súdneho dvora Transalpine Ölleitung in Österreich¹¹ a SFEI a i.¹² Vnútroštátny súd ďalej uvádza, že v prípade, ak by vnútroštátne súdy boli oprávnené nezávisle posúdiť charakter opatrení, ktoré sú predmetom prejednávanej veci, aj po začatí a počas trvania konania vo veci formálneho zisťovania, riziku rozporných rozhodnutí by sa dalo vyhnúť jednak prostredníctvom žiadosti o stanovisko Komisie a jednak predložením prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru.

12. Prístup najvyšších nemeckých súdov, ktorý si Oberlandesgericht Koblenz osvojil, sa zakladá na úlohe, ktorú Súdny dvor priznáva vnútroštátnym súdom pri zabezpečovaní dodržiavania povinnosti vyplývajúcej členským štátom podľa článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ, t. j. nevykonať navrhované opatrenia, pokiaľ vo veci nerozhodla s konečnou platnosťou Komisia.

13. Ako je známe, priamy účinok tohto ustanovenia (presnejšie vtedajšieho článku 93 ods. 3 poslednej vety ZES) uznal už známy rozsudok Costa Enel¹³. Súdny dvor ďalej spresnil, že povinnosť nevykonať opatrenie uložená daným ustanovením a následne aj ochrana, ktorej sa môžu jednotlivci dovoliavať na vnútroštátnych súdoch na základe priameho účinku tohto ustanovenia, sa týkajú nielen zámerov na pomoc, ktoré sa Komisii oznámili, ako to výslovne vyplýva zo Zmluvy, ale každej pomoci, ktorú má členský štát v úmysle poskytnúť, aj bez predchádzajúceho oznámenia, a trvá po celé obdobie, počas ktorého ostáva samotný zákaz v platnosti.¹⁴

14. S cieľom umožniť vnútroštátnym súdom, aby zabezpečili primeranú ochranu osôb poškodených porušením článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ, Súdny dvor priznal vnútroštátnym súdom právomoc vykladať a uplatňovať pojem pomoc, najmä na účel určenia, či by štátna pomoc poskytnutá bez predchádzajúceho oznámenia mala podliehať kontrolnému konaniu podľa Zmluvy.¹⁵

15. Ochrana poskytovaná súkromným osobám v rámci vnútroštátneho súdnictva je súčasťou riadneho fungovania systému dohľadu nad štátnou pomocou stanoveného Zmluvou¹⁶, pričom prispieva k zaisteniu účinnosti systému, najmä vzhľadom na neexistenciu priamych donucovacích právomocí Komisie voči subjektom, ktorí sú príjemcami pomoci. Ústrednú úlohu vnútroštátnych súdov v rámci tohto systému bez váhania potvrdzuje samotná Komisia v oznámení – a v Akčnom pláne štátnej pomoci¹⁷, ktoré mu predchádzalo –, z ktorého vyplýva najmä sklon posilniť túto úlohu a podnietiť využívanie *private enforcement*, a to predovšetkým podnikmi, ktoré sú konkurentmi príjemcov pomoci.¹⁸

16. V tejto súvislosti vnútroštátne súdy a Komisia zohrávajú odlišné, ale vzájomne sa doplňujúce úlohy.¹⁹ Je najmä úlohou vnútroštátnych súdov, aby osobám oprávneným namietť súdnou cestou proti porušeniu povinnosti podľa článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ zabezpečili, že z tohto porušenia sa vyvodí všetky právne dôsledky stanovené vnútroštátnym právom, jednak pokiaľ ide

11 — Rozsudok z 5. októbra 2006 (C-368/04, Zb. s. I-9957).

12 — Rozsudok z 11. júla 1996 (C-39/94, Zb. s. I-3547).

13 — Rozsudok z 15. júla 1964 (6/64, Zb. s. 1141, s. 1162), pozri tiež najmä rozsudky z 11. decembra 1973, Lorenz (120/73, Zb. s. 1471, bod 8); z 22. marca 1977, Steinike & Weinlig (78/76, Zb. s. 595, bod 14); z 21. novembra 1991, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires et Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon („FNCE“) (C-354/90, Zb. s. I-5505, bod 11), a SFEI (už citovaný, bod 39).

14 — Rozsudok Lorenz (už citovaný, bod 8).

15 — Rozsudky z 30. novembra 1993, Kirsammer-Hack (C-189/91, Zb. s. I-6185, bod 14); Steinike & Weinlig (už citovaný, bod 14), SFEI (už citovaný, bod 49) a FNCE (už citovaný, bod 10).

16 — Pozri v tejto súvislosti rozsudok FNCE (už citovaný, bod 8).

17 — KOM(2005) 107 v konečnom znení.

18 — Pozri najmä body 1, 5 a 24 oznámenia.

19 — Pozri rozsudky SFEI (už citovaný, bod 41); z 21. októbra 2003, van Calster a i. (C-261/01 a C-262/01, Zb. s. I-12249, bod 74); Transalpine Ölleitung in Österreich (už citovaný, bod 37) a z 8. decembra 2011, Residex Capital IV (C-275/10, Zb. s. I-13043, bod 26).

o platnosť aktov vedúcich k vykonaniu pomoci, jednak čo sa týka vrátenia finančných príspevkov poskytnutých v rozpore s ustanovením nariaďujúcim pozastavenie vykonávania pomoci.²⁰ Prostriedky nápravy, ktoré môžu nariadiť vnútroštátne súdy, teda zahŕňajú pozastavenie vyplácania nezákonnej pomoci²¹, vrátenie tejto pomoci²² a príslušných úrokov²³, náhradu škody²⁴ a prijatie predbežných opatrení²⁵.

17. Z dosiaľ uvedených skutočností vyplýva jednak skutočnosť, že od ochrany, ktorú sú vnútroštátne súdy povinné zaistiť jednotlivcom, závisí realizácia účelu sledovaného prostredníctvom uloženia povinnosti nevykonať sporné opatrenie podľa článku 108 ods. 3 tretej vety ZFEÚ, a jednak to, že rozsah uvedenej ochrany závisí od dosahu tejto povinnosti. V nasledujúcom texte preskúvam tieto dva prvky, účel a dosah povinnosti standstill (pozri body 1 a 2 nižšie) na účel vymedzenia hraníc právomoci vnútroštátnych súdov na základe priameho účinku priznaného článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ (pozri bod 3 nižšie).

1. O účele povinnosti nevykonať sporné opatrenie podľa článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ

18. Článok 108 ods. 3 prvá veta ZFEÚ ukladá členským štátom povinnosť upovedomiť Komisiu o zámeroch v súvislosti s poskytnutím alebo upravením pomoci. Ak Komisia po prvom predbežnom preskúmaní usúdi, že oznámený zámer nie je zlučiteľný s vnútorným trhom, začne konanie vo veci formálneho zisťovania podľa článku 108 ods. 2 ZFEÚ (článok 108 ods. 3 druhá veta ZFEÚ a článok 4 ods. 4 nariadenia č. 659/1999). Ako možno vidieť, posledná veta článku 108 ods. 3 ZFEÚ zakazuje dotknutému členskému štátu vykonať navrhované opatrenia, pokiaľ vo veci s konečnou platnosťou nerozhodla Komisia.²⁶

19. Súdny dvor už mal príležitosť vysvetliť, že účelom zákazu stanoveného v tomto ustanovení „je zabezpečiť, aby účinky pomoci nenastali predtým, ako mohla Komisia v primeranej lehote podrobne preskúmať plán pomoci a prípadne začať konanie uvedené v druhom odseku toho istého článku“,²⁷ pričom sa takto stanovuje „preventívny dohľad týkajúci sa plánov poskytnutia novej pomoci“.²⁸

20. Okrem tejto funkcie, ktorá má osobitnejší procesný charakter, priznal Súdny dvor predmetnému zákazu aj *hmotnoprávnú* funkciu, ktorej cieľom je „zabezpečiť, aby nezlučiteľná pomoc nebola nikdy vykonaná“.²⁹ Táto funkcia, ktorej Súdny dvor v rozsudku CELF I výslovne prisudzuje „preventívny“ charakter, sa dosahuje v prvom rade „dočasne“, prostredníctvom povinnosti *standstill* v priebehu kontrolného konania, a následne s konečnou platnosťou v prípade, že na konci tohto konania sa prijme negatívne rozhodnutie.³⁰ „Preventívny“ účel, obsiahnutý v povinnosti nevykonať sporné opatrenie, sa teda najprv dosahuje tým, že sa uskutočnenie plánovanej pomoci pozastavuje, až kým nie sú odstránené pochybnosti o jej zlučiteľnosti s vnútorným trhom.³¹ V tejto súvislosti je úlohou

20 — Rozsudky FNCE (už citovaný, bod 12), SFEI (už citovaný, bod 40), van Calster a i. (už citovaný, bod 64), z 21. júla 2005, Xunta de Galicia (C-71/04, Zb. s. I-7419, bod 49); Transalpine Ölleitung in Österreich (už citovaný, bod 47), z 12. februára 2008, CELF a Ministre de la Culture et de la Communication (CELF I) (C-199/06, Zb. s. I-469, bod 45), a Residex Capital IV (už citovaný, bod 29). Pozri tiež bod 30 oznámenia.

21 — Pozri najmä rozsudok FNCE (už citovaný, bod 12) a oddiel 2.2.1 oznámenia.

22 — Pozri najmä rozsudky Xunta de Galicia (už citovaný, bod 49), SFEI (už citovaný, body 40 a 68) a FNCE (už citovaný, bod 12), ako aj oddiel 2.2.2 oznámenia.

23 — Pozri najmä rozsudok CELF I (už citovaný, body 53 až 55) a oddiel 2.2.3. oznámenia.

24 — Pozri najmä rozsudky CELF I (už citovaný, body 53 až 55); Transalpine Ölleitung in Österreich (už citovaný, bod 56), z 11. decembra 2008, Komisia/Freistaat Sachsen (C-334/07 P, Zb. s. I-9465, bod 54), ako aj oddiel 2.2.4. oznámenia.

25 — Pozri najmä rozsudky SFEI (už citovaný, bod 52); Transalpine Ölleitung in Österreich (už citovaný, bod 46). Pozri bod 26 a nasl. oznámenia.

26 — Pozri tiež článok 3 nariadenia č. 659/1999 s názvom „Ustanovenie o zastavení pomoci“.

27 — Pozri rozsudky zo 14. februára 1990, Francúzsko/Komisia (C-301/87, Zb. s. I-307, bod 17), a CELF I (už citovaný, bod 36).

28 — Pozri rozsudky CELF I (už citovaný, bod 37) a Lorenz (už citovaný, bod 2).

29 — Pozri rozsudok CELF I (už citovaný, bod 47). Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

30 — Tamže.

31 — Tamže, bod 48.

vnútroštátnych súdov ochraňovať až do prijatia konečného rozhodnutia Komisie práva jednotlivcov pred „prípadným porušením“ zákazu uvedeného v článku 108 ods. 3 ZFEÚ štátnymi orgánmi,³² pričom nariaďujú úplné vrátenie pomoci vyplatenej v rozpore s týmto zákazom. Ako Súdny dvor ďalej spresnil v rozsudku CELF II, „úlohou vnútroštátnych súdov je... rozhodnúť o opatreniach, ktoré sú schopné napraviť nezákonnosť poskytnutia pomoci, aby príjemca pomoci nemohol voľne nakladať s pomocou v období pred rozhodnutím Komisie“.³³

21. V tejto súvislosti je zaujímavé poznamenať, že povinnosť vnútroštátneho súdu nariadiť vrátenie nezákonnej pomoci, t. j. pomoci, ktorá sa vykonala v rozpore s povinnosťou *standstill*, zaniká po tom, čo Komisia tým, že odstráni skôr sformulované pochybnosti, konštatuje zlučiteľnosť pomoci s vnútorným trhom. Ako Súdny dvor vysvetlil v citovanom rozsudku CELF I, uskutočnenie zlučiteľnej pomoci nie je v rozpore s účelom článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ, ktorý spočíva iba v predchádzaní tomu, aby sa vykonávala nezlučiteľná pomoc.³⁴ Naopak, toto vykonávanie porušuje osobitnejšiu procesnú funkciu zákazu uloženého uvedeným ustanovením, ktorý, ako sa uviedlo, spočíva v zabezpečení, aby účinky pomoci, aj zlučiteľnej, nenastali pred konečným rozhodnutím Komisie o tejto pomoci. Za týchto okolností je preto vnútroštátny súd povinný nariadiť vrátenie úrokov za „obdobie nezákonnosti“, t. j. odo dňa poskytnutia pomoci príjemcovi v rozpore s povinnosťou nevykonať sporné opatrenie do prijatia konečného rozhodnutia Komisie.

2. O dosahu povinnosti nevykonať sporné opatrenie stanovenej článkom 108 ods. 3 poslednou vetou ZFEÚ

22. Na základe spresnenia Súdneho dvora systém dohľadu stanovený článkom 108 ods. 3 ZFEÚ zavádza povinnosť predbežného oznámenia, „ktorá ako taká spôsobuje a zahŕňa pozastavujúci účinok určený poslednou vetou rovnakého ustanovenia“.³⁵

23. Hoci niet pochyb o tom, že táto povinnosť sa týka iba zámerov súvisiacich s poskytnutím alebo upravením pomoci, preventívny charakter systému dohľadu stanoveného článkom 108 ods. 3 ZFEÚ, neoddeliteľnosť oznamovacích povinností od povinností pozastavenia konania³⁶ a tiež procesný charakter týchto povinností uvedený vyššie vedú k úvahe, že zákaz vykonať opatrenia, ktorý je uvedený v poslednej vete tohto ustanovenia, vzniká automaticky na základe účinku uskutočneného oznámenia. Z toho vyplýva, že táto povinnosť zaväzuje členské štáty počas celého trvania kontrolného konania³⁷, nezávisle od charakteru oznámených opatrení a z tohto dôvodu aj v prípade, keď tieto opatrenia objektívne nepredstavujú pomoc, čo je okrem iného možnosť, s ktorou výslovne počíta samotné nariadenie č. 659/1999.³⁸

24. Podľa môjho názoru tento výklad odráža charakter a účel kontrolného konania, týkajúceho sa pomoci, stanoveného Zmluvou. Umožní členskému štátu, aby pri vykonávaní opatrenia vychádzal z iného posúdenia tohto opatrenia ako z toho, ktoré ho viedlo k jeho oznámeniu Komisii, by zaviedlo prvok nesúrodosti a oslabilo by to potrebný účinok článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ ako

32 — Tamže, bod 38.

33 — Pozri rozsudok z 11. marca 2010, CELF a Ministre de la Culture et de la Communication (CELF II) (C-1/09, Zb. s. I-2099, bod 30).

34 — Pozri rozsudok CELF I (už citovaný, body 47 až 49).

35 — Pozri rozsudok z 22. júna 2000, Francúzsko/Komisia (C-332/98, Zb. s. I-4833, bod 31).

36 — Tamže, bod 32.

37 — Pozri rozsudky z 30. júna 1992, Taliansko/Komisia (C-47/91, Zb. s. I-4145, bod 24); SFEI (už citovaný, bod 38), Lorenz (už citovaný, bod 8) a FCNE (už citovaný, bod 11).

38 — Podľa ustanovení článku 4 ods. 2 a článku 7 ods. 2 nariadenia č. 659/1999, keď Komisia po predbežnom preskúmaní alebo na záver konania vo veci formálneho zisťovania zistí, že „úradne oznámené opatrenie nepredstavuje pomoc, zaznamená toto zistenie formou rozhodnutia“.

mechanizmu „ochrany celého systému dohľadu stanoveného týmto článkom“. ³⁹ Tým skôr, že neustále rastúca zložitost' verejných zásahov na trhoch má často za následok, že je objektívne nemožné určiť, či tieto zásahy zahŕňajú prvky štátnej pomoci, čím sa zvyšuje konkrétne riziko v prípade, že neoznámením *standstill* ustanovenia sa vykonajú opatrenia skutočne nezlučiteľné s vnútorným trhom.

25. Funkčnosť povinnosti *standstill* je pri neuskutočnení oznámenia naopak spojená s *objektívnou existenciou štátnej pomoci*: členský štát, ktorý bez toho, aby o tom preventívne upovedomil Komisiu, poskytne štátnu pomoc podľa článku 107 ods. 1 ZFEÚ, sa dopustí porušenia povinností, ktoré mu vyplývajú z článku 108 ods. 3 ZFEÚ. V prejednávanej veci má Súdny dvor v rámci prejudiciálneho konania v podstate spresniť, či je členský štát tiež povinný, *nezávisle od skutočného charakteru predmetného opatrenia*, pozastaviť výkon daného opatrenia až do prijatia konečného rozhodnutia Komisie v prípade, že sa Komisia po predbežnom preskúmaní uskutočnenom na základe podania alebo z úradnej povinnosti rozhodne začať konanie vo veci formálneho zisťovania podľa článku 108 ods. 2 ZFEÚ.

26. Rovnako ako Komisia a žalobkyňa vo veci samej zastávam názor, že na túto otázku treba odpovedať kladne.

27. Povinnosť pozastaviť vykonávanie opatrenia, voči ktorému sa začalo konanie vo veci formálneho zisťovania, je odôvodnená článkom 108 ods. 3 poslednou vetou ZFEÚ v zmysle výkladu Súdneho dvora ⁴⁰ a rovnako ako v prípade oznámenia *existuje nezávisle od objektívneho charakteru pomoci týkajúcej sa predmetného opatrenia*.

28. Tento záver vyplýva z analýzy judikatúry Súdneho dvora a Všeobecného súdu. V medzitýmnom rozsudku z 9. októbra 2001, Taliansko/Komisia ⁴¹, Súdny dvor v konaní o námietke vznesenej Komisiou proti žalobe Talianskej republiky, ktorej predmetom bolo rozhodnutie o začatí konania vo veci formálneho zisťovania týkajúceho sa niektorých opatrení v prospech Gruppo Tirrenia di Navigazione, ktoré sa v uvedenom rozhodnutí označili ako „nová pomoc“, s odvolaním sa na rozsudky Španielsko/Komisia (Cenemesa) ⁴² a Taliansko/Komisia (Italgrani) ⁴³ konštatoval, že „pokiaľ ide o vykonávanú pomoc, ktorá sa naďalej vypláca a ktorú členský štát považuje za existujúcu pomoc, opačné označenie tohto opatrenia ako novej pomoci, ktoré Komisia prijala, *aj keď len dočasne*, vo svojom rozhodnutí o začatí konania podľa článku [108 ods. 2 ZFEÚ] voči tejto pomoci, spôsobuje *samostatné právne účinky*“ ⁴⁴. Podľa názoru Súdneho dvora, hoci „označenie pomoci zodpovedá objektívnej skutočnosti, ktorá nezávisí od posúdenia vykonaného vo fáze začatia konania“, toto rozhodnutie má za následok, že z hľadiska Komisie „sa pomoc vykonáva a vykonávala nezákonným spôsobom, pričom sa neberie do úvahy pozastavujúci účinok, ktorý vo vzťahu k novej pomoci vyplýva z článku [108 ods. 2 poslednej vety ZFEÚ]“ ⁴⁵ a „nevyhnutne mení právne postavenie dotknutého opatrenia..., najmä pokiaľ ide o jeho ďalšie vykonávanie“ ⁴⁶. „Po prijatí takéhoto rozhodnutia však existuje prinajmenšom veľká pochybnosť o zákonnosti tohto opatrenia, ktoré bez toho, aby tým bola dotknutá možnosť navrhnúť sudcovi v skrátrenom súdnom konaní vydanie predbežného opatrenia,

39 — Pozri rozsudok Francúzsko/Komisia (C-332/98, už citovaný, bod 32).

40 — Pozri odsek 12.

41 — Vec C-400/99 (Zb. s. I-7303).

42 — Rozsudok z 30. júna 1992 (C-312/90, Zb. s. I-4117).

43 — Rozsudok z 30. júna 1992 (C-47/91, Zb. s. I-4145).

44 — Bod 57, kurzívou zvýraznil generálny advokát.

45 — Bod 58.

46 — Bod 59.

musí viesť členský štát k prerušeniu uplatňovania uvedeného opatrenia, pretože začatie konania vo veci formálneho zisťovania vylučuje vydanie okamžitého rozhodnutia o zlučiteľnosti opatrenia so spoločným trhom, ktoré by umožňovalo riadne pokračovať v jeho uplatňovaní“.⁴⁷ Rozhodnutie o začatí uvedeného konania má v tomto zmysle „priame dôsledky na pozastavenie opatrení“⁴⁸ vo veci.

29. Z citácií uvedených vyššie vyplýva podľa môjho názoru dostatočne jasne, že „samostatné právne účinky“ rozhodnutia o začatí konania vo veci formálneho zisťovania, spomenuté Súdny dvorom, medzi ktorými je najmä povinnosť členského štátu pozastaviť uskutočňovanie opatrenia, sú dôsledkom označenia tohto opatrenia ako „nová pomoc“.⁴⁹ Niet pochyb o tom, a Súdny dvor to v uvedenom rozsudku jasne konštatuje, že toto označenie má výlučne *predbežný* charakter, pričom Komisia môže na základe informácií získaných v priebehu konania vo veci formálneho zisťovania rovnako dospieť k záveru, že sporné opatrenie nepredstavuje pomoc podľa článku 107 ods. 1 ZFEÚ alebo že predstavuje existujúcu pomoc. Napriek tomu tým, že Komisia označí neoznámené opatrenie počas jeho uskutočňovania ako „novú pomoc“ a nariadi voči tomuto opatreniu začatie konania vo veci formálneho zisťovania, vzbudí prinajmenšom závažné pochybnosti o zákonnosti tohto opatrenia a o jeho zlučiteľnosti s vnútorným trhom. Ako uvádza Súdny dvor, tieto pochybnosti postačujú na to, aby spustili ochranný mechanizmus podľa článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ a aby členskému štátu uložili povinnosť pozastaviť vykonávanie daného opatrenia.⁵⁰

30. Na rozdiel od výkladu navrhovaného spoločnosťou FFH zastávam názor, že dosah medzitýmneho rozsudku z 9. októbra 2001 vo veci Tirrenia presahuje predpoklad, podľa ktorého je označenie opatrenia ako pomoci nesporné a názorové rozdiely medzi dotknutým členským štátom a Komisiou sa týkajú iba charakteru tohto opatrenia ako existujúcej pomoci alebo novej pomoci. Vec, ktorej sa tento rozsudok týkal, sa však týkala aj verejných zásahov, ktoré sa podľa tvrdenia žalujúceho členského štátu nesprávne – a v každom prípade po nedostatočnom preskúmaní – označili v napadnutom rozhodnutí ako pomoc.⁵¹ V bode 69 rozsudku Súdny dvor výslovne konštatoval prípustnosť žaloby aj v súvislosti s týmito opatreniami „z obdobných dôvodov ako tých, ktoré sa uvádzajú v bodoch 59 a 60“. V rozsudku vo veci samej, vyhlásenom 10. mája 2005, Súdny dvor jednak potvrdil uvedený výklad medzitýmneho rozsudku z 9. októbra 2001,⁵² jednak jasne poukazuje na skutočnosť, že právne dôsledky rozhodnutia o začatí konania vo veci formálneho zisťovania sú v podstate rovnaké v prípade, keď dotknutý členský štát považuje opatrenia dočasne označené ako nová pomoc za existujúcu pomoc, rovnako ako v prípade, keď tento členský štát vôbec nepovažuje uvedené opatrenia za pomoc.⁵³ Súdny dvor napokon zrušil rozhodnutie napadnuté vo veci, v ktorej sa uvedené rozsudky vyhlásili, a to práve z dôvodu, že bez predchádzajúceho prerokovania s dotknutým členským štátom zapríčinilo pozastavenie opatrení, ktoré tento členský štát nepovažoval za pomoc⁵⁴ a o ktorých samotná Komisia v rozhodnutí o čiastočnom ukončení konania vo veci formálneho zisťovania implicitne usúdila, že nespĺňajú požiadavku selektívnosti.

47 — Bod 59, kurzívou zvýraznil generálny advokát.

48 — Bod 65.

49 — Pozri tiež rozsudok z 10. mája 2005, Taliansko/Komisia (C-400/99, Zb. s. I-3657, bod 24).

50 — Pozri body 59 a 64.

51 — Pozri opis opatrení v prejednávanej veci v bodoch 23 až 26 rozsudku, ako aj bod 28.

52 — V bode 9 uvedeného rozsudku Súdny dvor v súlade s obsahom medzitýmneho rozsudku z 9. októbra 2001 rozhodol, že žaloba je prípustná, „keďže Komisia posúdila sporné opatrenia ako protiprávne vykonanú novú pomoc, zatiaľ čo talianska vláda tvrdí, že niektoré z nich sú... existujúcou pomocou a že iné neobsahujú prvky pomoci, a teda že tieto opatrenia sa nemôžu na rozdiel od toho, čo vyplýva z napadnutého rozhodnutia, pozastaviť“.

53 — Pozri bod 29.

54 — Pozri body 31, 34 a bod 1 výroku. Zdôrazňujem, že v medzitýmnom rozsudku z 9. októbra 2001 Súdny dvor výslovne rozhodol, že zrušenie týchto opatrení vyplýva z údajného príkazu na pozastavenie obsiahnutého v napadnutom rozhodnutí.

31. Okrem toho je vhodné poznamenať, že Súd prvého stupňa už mal možnosť uplatniť zásady uvedené v citovanom medzitýmnom rozsudku z 9. októbra 2001 na prípad, v ktorom opatrenia, voči ktorým sa začalo konanie vo veci formálneho zisťovania, nepredstavovali podľa dotknutého členského štátu pomoc.⁵⁵ Ako správne uviedla vo svojich písomných pripomienkach Komisia, neexistuje nijaký dôvod rozlišovať tieto dva prípady.

32. Z uvedených skutočností vyplýva, že rozhodnutie o začatí konania vo veci formálneho zisťovania môže mať z hľadiska dotknutého členského štátu za následok povinnosť pozastaviť opatrenia, na ktoré by sa nevzťahovalo kontrolné konanie podľa článku 108 ods. 3 ZFEÚ jednak z dôvodu, že nepredstavujú pomoc, alebo z dôvodu, že predstavujú existujúcu pomoc. Kým v prípade opatrení, ktoré sa zaraďujú do pojmu pomoc alebo nová pomoc, sa povinnosť pozastaviť opatrenia, ktorá je dôsledkom začatia konania vo veci formálneho zisťovania, prekrýva so zákazom uvedeným v poslednej vete článku 108 ods. 3 ZFEÚ, v prípade opatrení, na ktoré sa uvedené pojmy nevzťahujú, vzniká uvedená povinnosť *ex novo* ako dôsledok predbežného označenia obsiahnutého v rozhodnutí o začatí konania.

33. Na rozdiel od zrejmeho tvrdenia nemeckej vlády uvedeného v jej písomných pripomienkach, právomoc Komisie prikázať dotknutému členskému štátu na základe článku 11 ods. 1 nariadenia č. 659/1999 pozastaviť protiprávnu pomoc, nebráni tomu, aby sa konštatovala existencia povinnosti pozastaviť pomoc, ktorej predmetom sú opatrenia, na ktoré sa vzťahuje konanie vo veci formálneho zisťovania, a to ako samostatný účinok rozhodnutia o začatí tohto konania. V tejto súvislosti pripomínam, že článok 11 nariadenia č. 659/1999 predstavuje kodifikáciu zásad stanovených rozsudkom Boussac⁵⁶, v ktorom Súdny dvor uznal uvedenú príkaznú právomoc Komisie s cieľom vyvážiť jej povinnosť preskúmať zlučiteľnosť neoznámenej pomoci bez toho, aby sa mohla obmedziť na vyhlásenie protizákonnosti tejto pomoci.⁵⁷ Na rozdiel od porušenia zákazu vykonať navrhované opatrenia podľa článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ, ktorý je možné namietat iba na vnútroštátnych súdoch, nevykonanie rozhodnutia o pozastavení pomoci podľa článku 11 nariadenia č. 659/1999 oprávňuje Komisiu predložiť vec priamo Súdnemu dvoru na základe postupu stanoveného v článku 108 ods. 2 druhom pododseku ZFEÚ. Z tohto dôvodu ide o dva prostriedky nápravy a dve konania, ktoré sú v podstate odlišné.

34. FFH a RA ďalej zdôraznili, že uznať pozastavujúci účinok rozhodnutia o začatí konania vo veci formálneho zisťovania by poškodzovalo právo dotknutých osôb na obranu, najmä právo na obranu príjemcu predmetného opatrenia, ktorý by utrpel dôsledky pozastavenia opatrenia bez toho, aby sa mal možnosť vyjadriť pred prijatím rozhodnutia. Mimochodom, ak je správne tvrdenie, že podľa ustálenej judikatúry sa povinnosť Komisie vyzvať príslušné strany, medzi ktorými sú príjemcovia a poskytovatelia pomoci, aby predložili svoje pripomienky, stanovuje iba vo vzťahu k fáze preskúmania podľa článku 108 ods. 2 ZFEÚ,⁵⁸ v každom prípade majú tieto subjekty právo napadnúť rozhodnutie, ktorým Komisia po ukončení fázy predbežného preskúmania začne konanie vo veci formálneho zisťovania, pričom táto aktívna legitimácia sa uznala práve vzhľadom na právne účinky uvedeného rozhodnutia Komisie. Skutočnosť, že v rámci žalôb proti týmto rozhodnutiam, kde je

55 — Pozri rozsudky z 23. októbra 2002, Diputación Foral de Guipúzcoa a i./Komisia (T-269/99, T-271/99 a T-272/99, Zb. s. II-4217, 36 až 42); z 30. apríla 2002, Government of Gibraltar/Komisia (T-195/01 a T-207/01, Zb. s. II-2309, body 80 až 86), a z 25. marca 2009, Alcoa Trasformazioni/Komisia (T-332/06, body 33 až 42).

56 — Rozsudok zo 14. februára 1990, Francúzsko/Komisia (už citovaný). Ako je známe, Súdny dvor v tomto rozsudku po tom, ako zistil, že účinnosť systému dohľadu zavedeného Zmluvou vyžaduje prijatie opatrení na zabránenie porušovaniu pravidiel stanovených vo vtedy platnom článku 93 ods. 3 Zmluvy o ES, rozhodol, že ak Komisia zistí, že sa pomoc poskytla alebo upravila bez toho, aby sa jej táto skutočnosť oznámila, alebo sa poskytla ešte pred ukončením konania vo veci formálneho zisťovania, hoci jej poskytnutie bolo oznámené, Komisia má právomoc predbežným rozhodnutím počas skúmania pomoci prikázať, aby dotknutý členský štát okamžite pozastavil jej poskytnutie, a ak sa členský štát nepodriadi tomuto rozhodnutiu, môže sa obrátiť priamo na Súdny dvor, zatiaľ čo súčasne pokračuje skúmanie vo veci samej, body 18 až 23.

57 — Body 9 až 23.

58 — Pozri rozsudky z 19. mája 1993, Cook/Komisia (C-198/91, Zb. s. I-2487, bod 22); z 15. júna 1993, Matra/Komisia (C-225/91, Zb. s. I-3203, bod 16); z 2. apríla 1998, Komisia/Sytraval a Brink's France (C-367/95 P, Zb. s. I-1719, bod 38); z 13. decembra 2005, Komisia/Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum (C-78/03 P, Zb. s. I-10737, bod 34), ako aj z 11. septembra 2008, Nemecko a i./Kronofrance (C-75/05 P a C-80/05 P, Zb. s. I-6619, bod 37).

vzhľadom na predbežný charakter posúdenia Komisie právomoc súdov Únie obmedzená⁵⁹, nemôže Súdny dvor Európskej únie rozhodnúť s konečnou platnosťou o existencii pomoci, nie je, na rozdiel od tvrdenia FHH, porušením práva na primeranú súdnu ochranu. Keďže ide o vnútroprocesné akty, právomoc súdov Únie treba obmedziť na overenie existencie podmienok, ktoré oprávňujú prechod do ďalšej fázy konania, z ktorej začatia vyplývajú právne účinky zapríčiňujúce napadnuteľnosť týchto aktov.

3. Rozsah ochrany, ktorý sú vnútroštátne sudy povinné poskytnúť jednotlivcom poškodeným v dôsledku prípadného porušenia článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ

35. Ako sa uviedlo v bodoch 22 a 24 vyššie, povinnosť nevykonať sporné opatrenia stanovená v článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ vzniká iba na základe oznámenia v prípadoch, že sa opatrenia oznámili. Vnútroštátne sudy sú z tohto dôvodu povinné vyvodiť z prípadného porušenia tejto povinnosti všetky dôsledky, a to *nezávisle* od ich samostatného posúdenia opatrení, ktoré sú predmetom oznámenia, na základe článku 107 ods. 1 ZFEÚ.

36. Keď sa však opatrenie Komisii neoznámilo, je úlohou vnútroštátnych súdov, pred ktorými sa účastník konania dovoľáva priameho účinku článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ, preveriť, či toto opatrenie predstavuje štátnu pomoc, ktorá ako taká podlieha povinnosti *standstill*, a v prípade kladnej odpovede nariadiť pozastavenie každého ďalšieho plnenia a vrátenie súm, ktoré sa už vyplátili. Ako sa spomenulo v bode 14 týchto návrhov, vnútroštátne sudy sú na tento účel oprávnené vykladať a uplatňovať pojem pomoc. V prípade, že majú pochybnosti o charaktere predmetného opatrenia, môžu v rámci spolupráce zriadenej na základe oznámenia⁶⁰ požiadať Komisiu o stanovisko a tiež predložiť Súdnu dvoru prejudiciálnu otázku.⁶¹

37. Aký vplyv má na túto situáciu rozhodnutie Komisie začať konanie vo veci formálneho zisťovania podľa článku 108 ods. 2 ZFEÚ?

38. Súdny dvor už mal možnosť objasniť, a to v citovanom rozsudku SFEI, že rozhodnutie Komisie začať konanie vo veci predbežného preskúmania alebo *konanie vo veci formálneho zisťovania* nezabavuje vnútroštátne sudy povinnosti chrániť práva jednotlivcov v prípade porušenia preventívnej oznamovacej povinnosti.⁶²

39. Podľa názoru vnútroštátneho súdu a nemeckej vlády z uvedeného rozsudku je zrejmé právomoc/povinnosť vnútroštátnych súdov vykladať a uplatňovať pojem pomoc *aj po začatí konania vo veci formálneho zisťovania* bez toho, aby boli viazané názorom Komisie v rozhodnutí o začatí konania. Ak je správne tvrdenie, že Súdny dvor v rozsudku SFEI jasne konštatuje právomoc vnútroštátnych súdov rozhodnúť o existencii údajnej protizákonnej pomoci, napriek skutočnosti, že dotknuté opatrenia skúma súčasne Komisia, konštatovanie Súdneho dvora sa v každom prípade výslovne obmedzuje na prípad, v ktorom sa uvedená inštitúcia *ešte nevyjadрила o charaktere opatrení*

59 — Pozri rozsudok z 21. júla 2011, Alcoa Transformazioni/Komisia (C-194/09 P, Zb. s. I-6311, bod 61), a rozsudok Súdu prvého stupňa z 23. októbra 2002, Diputación Foral de Guipúzcoa a i./Komisia (T-269/99, T-271/99 a T-272/99, Zb. s. II-4217, bod 49), v ktorom sa dohľad Súdneho dvora výslovne obmedzuje na zjavne nesprávne posúdenie. Na okraj podotýkam, že takéto obmedzenie právomoci Súdneho dvora nie je zdanlivo úplne v súlade s judikatúrou Súdneho dvora, podľa ktorej „musí súd Únie v zásade a s ohľadom tak na konkrétne okolnosti sporu, o ktorom rozhoduje, ako aj na technickú povahu alebo zložitost' hodnotení uskutočnených Komisiou vykonávať celkové preskúmanie, pokiaľ ide o otázku, či opatrenie patrí do pôsobnosti článku 107 ods. 1 ZFEÚ“ (pozri v tomto zmysle najmä rozsudok z 22. decembra 2008, British Aggregates/Komisia, C-487/06 P, Zb. s. I-10515, bod 111). Podľa môjho názoru by tejto judikatúre viac zodpovedalo uznanie, že aj v prípade rozhodnutia o začatí konania vo veci formálneho zisťovania vykonáva súd Únie v podstate úplné preskúmanie, hoci obmedzené na otázku, či Komisia môže na základe informácií, ktoré má k dispozícii, predbežne rozhodnúť o existencii pomoci alebo aspoň o pretrvávajúci vážnych pochybností.

60 — Rozsudok SFEI (už citovaný, bod 50), oddiel 3 oznámenia.

61 — Tamže, bod 51.

62 — Tamže, bod 44, pozri v tejto súvislosti tiež rozsudky Lorenz (už citovaný, bod 8) a FNCE (už citovaný, body 10 a 11). Odlišný výklad by podľa Súdneho dvora zvažoval zákaz podľa článku 108 ods. 3 poslednej vety potrebného účinku, keďže by umožňoval členským štátom, aby ho nedodržiavali, pozri rozsudok SFEI (už citovaný, bod 55).

ako štátnej pomoci,⁶³ a netýka sa situácie ako v prejednávanej veci, kde sa Komisia vyjadrila, hoci v rámci rozhodnutia o začatí konania vo veci formálneho zisťovania. Bez toho, aby bola dotknutá právomoc vnútroštátnych súdov prijať nevyhnutné opatrenia na ochranu práv súkromných osôb poškodených v dôsledku porušenia článku 108 ods. 3 ZFEÚ, a to aj po začatí konania v súlade s článkom 2 uvedeného článku, rozsudok SFEI neumožňuje vyvodzovať závery, pokiaľ ide o vplyv rozhodnutia o začatí konania na výkon tejto právomoci.

40. Na účely posúdenia tohto vplyvu treba pripomenúť, že podľa článku 4 ods. 3 druhého a tretieho pododseku ZEU majú členské štáty povinnosť prijať všetky opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy, aby zabezpečili plnenie záväzkov vyplývajúcich zo zmlúv alebo z aktov inštitúcií Únie a neprijať žiadne opatrenie, ktoré by mohlo ohroziť dosiahnutie cieľov Únie, t. j. povinnosti, ktorá sa vzťahuje na všetky orgány členských štátov vrátane súdnych orgánov v rámci ich právomoci.⁶⁴ Z uvedeného vyplýva, že rozhodnutie Komisie o začatí konania vo veci formálneho zisťovania zaväzuje súdy členského štátu, ktorému je rozhodnutie určené, a že tieto súdy sa musia pri rozhodovaní o opatreniach, ktoré sa v budúcnosti stanú predmetom rozhodnutia Komisie, vyhnúť tomu, aby prijali konečné opatrenia, ktoré by mohli byť s týmto rozhodnutím nezlučiteľné.⁶⁵ Je tiež vhodné pripomenúť vyjadrenie Súdneho dvora, že pri zabezpečení dodržiavania zákazu vykonať opatrenia podľa článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ prislúcha súdom členských štátov, aby plne zohľadňovali záujmy Únie.⁶⁶

41. Vzhľadom na vyššie uvedené a s ohľadom na úvahy uvedené v bodoch 25 až 34 vyššie možno vyvodiť nasledujúce závery.

42. Keďže na základe kombinovaného účinku článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ a označenia predmetného opatrenia ako (novej) pomoci má začatie konania vo veci formálneho zisťovania za následok povinnosť dotknutého členského štátu pozastaviť výkon daného opatrenia odo dňa prijatia rozhodnutia o začatí konania až do prijatia konečného rozhodnutia, a to nezávisle od objektívneho charakteru pomoci, ktorý sa vzťahuje na predmetné opatrenie (pozri najmä bod 32 vyššie). Vnútroštátne súdy sú preto povinné prijať všetky nevyhnutné opatrenia, aby zabezpečili dodržiavanie uvedenej povinnosti a aby odstránili dôsledky prípadného porušenia tejto povinnosti *nezávisle od predchádzajúceho posúdenia daného opatrenia podľa článku 107 ods. 1 ZFEÚ*. Ak v konkrétnom prípade pretrvávajú pochybnosti o splnení podmienok týkajúcich sa označenia opatrenia ako pomoci, ktoré oprávňujú na začatie konania vo veci formálneho zisťovania, vnútroštátne súdy môžu predložiť prejudiciálnu otázku týkajúcu sa platnosti podľa článku 267 prvého odseku písm. b) ZFEÚ.⁶⁷

43. V období, ktoré predchádza začatiu konania vo veci formálneho zisťovania, je funkčnosť *standstill* ustanovenia článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ naopak spojená s *objektívnou existenciou štátnej pomoci* (pozri bod 25 vyššie). Prípadný príkaz na vrátenie sumy *vyplatenej v období medzi začiatkom vykonávania sporného opatrenia a začatím konania* je z tohto dôvodu závislý od overenia, či uvedené opatrenie skutočne predstavuje pomoc.

63 — Bod 53 a výrok. Ako Komisia správne poukázala na pojednávaní, vo veci, v ktorej sa vyhlásil tento rozsudok, na rozdiel od prejednávanej veci Komisia vykonala iba predbežné preskúmanie sporných opatrení a v čase podania návrhu na začatie prejudiciálneho konania ešte nezačala konanie vo veci formálneho zisťovania podľa článku 108 ods. 2 ZFEÚ: pozri bod 11 rozsudku a bod 7 návrhov, ktoré predniesol generálny advokát Jacobs.

64 — Pozri v tejto súvislosti rozsudok zo 14. decembra 2000, Masterfoods a HB (C-344/98, Zb. s. I-11369, bod 49).

65 — Pozri v tejto súvislosti, pokiaľ ide o uplatňovanie článkov 85 ZES a 86 ZES, bod 47 rozsudku z 28. februára 1991, Delimitis (C-234/89, Zb. s. I-935).

66 — Pozri rozsudok Transalpine Ölleitung in Österreich (už citovaný, bod 48).

67 — Nezávisle od úvah týkajúcich sa obmedzenia vnútroštátneho súdu, ak z úradnej povinnosti predkladá prejudiciálnu otázku týkajúcu sa platnosti v prípade, ak sa rozhodnutie včas nenapadlo osobami, proti ktorým sa uplatňuje (pozri v tejto súvislosti rozsudok z 10. januára 2006, Cassa di Risparmio di Firenze a i. (C-222/04, Zb. s. I-289, body 72 až 74), si nemyslím, že v návrhu na začatie prejudiciálneho konania v prejednávanej veci ide o túto otázku, a ani to, že by ju mal z úradnej povinnosti preskúmať Súdny dvor (pozri v tejto súvislosti rozsudok z 18. júla 2007, Lucchini, C-119/05, Zb. s. I-6199, bod 56).

44. Pri tomto overovaní musí vnútroštátny súd zohľadniť rozhodnutie Komisie o začatí konania podľa článku 108 ods. 2 ZFEÚ, ktoré, hoci sa prijalo následne po predbežnom preskúmaní, obsahuje *stanovisko tejto inštitúcie k existencii pomoci prima facie*. Toto stanovisko treba považovať za dostatočné aspoň na splnenie podmienky *fumus boni iuris* na účel prijatia predbežného opatrenia. Z tohto dôvodu aj v prípade, že vnútroštátny súd dospeje napriek opačnému predbežnému zisteniu Komisie k záveru, že sporné opatrenie nepredstavuje pomoc, tento súd nemôže zamietnuť žalobu o vrátenie sumy vyplatenej v období medzi začiatkom vykonávania predmetného opatrenia a začatím konania vo veci formálneho zisťovania bez toho, aby predtým nepredložil Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku týkajúcu sa platnosti rozhodnutia o začatí konania podľa článku 267 prvého odseku písm. b) ZFEÚ. Ak to umožňuje vnútroštátne právo, vnútroštátny súd môže rozhodnúť, že nepristúpi ku konečnému vráteniu pomoci až do vydania konečného rozhodnutia Komisie, a môže vydať zatiaľ príkaz na predbežné vrátenie, ktorým nariadi, aby sa sumy v prospech príjemcu uložili na blokovaný účet až do vydania rozhodnutia vo veci samej.⁶⁸

45. V každom prípade môže byť vhodné, aby vnútroštátny súd, ktorý má pochybnosti o charaktere sporného opatrenia, konzultoval túto vec s Komisiou podľa oddielu 3 oznámenia, aby sa informoval sa o priebehu začatého konania a aby požiadal o objasnenie, a to aj s ohľadom na prípadné skutočnosti, s ktorými je vnútroštátny súd oboznámený a ktoré neboli Komisii v okamihu prijatia rozhodnutia o začatí konania známe. Ako Komisia sama uviedla, nemôže na túto žiadosť o stanovisko neodpovedať a len sa obmedziť na odkaz na obsah uvedeného rozhodnutia.

a) O prvej prejudiciálnej otázke

46. Na základe predchádzajúcich úvah navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prvú prejudiciálnu otázku takto:

„Vnútroštátny súd rozhodujúci v konaní o pozastavení vyplácania súm a vrátení súm, ktoré už boli vyplatené pri výkone opatrenia, ktoré je pričítateľné štátu a ktoré nebolo oznámené podľa článku 108 ods. 3 prvej vety ZFEÚ, vo vzťahu ku ktorému Komisia prijala rozhodnutie o začatí konania vo veci formálneho zisťovania podľa článku 108 ods. 2 ZFEÚ, je povinný prijať všetky nevyhnutné opatrenia na zabezpečenie toho, aby štátne orgány dodržiavali povinnosť pozastaviť vykonávanie sporného opatrenia, ktorá vyplýva zo spoločného účinku článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ a predbežného označenia predmetného opatrenia, ktoré sa uvádza v tomto rozhodnutí, ako pomoci, ako aj na odstránenie dôsledkov prípadného porušenia tejto povinnosti. Tieto opatrenia zahŕňajú pozastavenie vykonávania spornej pomoci a vrátenie sumy, ktorá sa už prípadne vyplatila.

V prípade, že uvedený súd nesúhlasí s názorom Komisie týkajúcim sa charakteru sporného opatrenia, vyjadreným v rozhodnutí o začatí konania vo veci formálneho zisťovania, môže okrem toho, že predloží Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku týkajúcu sa platnosti podľa článku 267 prvého odseku písm. b) ZFEÚ rozhodnúť v tom zmysle, pokiaľ mu to vnútroštátne právo umožňuje, že nenariadi konečné vrátenie predmetných súm až do vydania konečného rozhodnutia Komisie a vydá zatiaľ príkaz na predbežné vrátenie, ktorým nariadi, aby sa tieto sumy uložili na blokovaný účet až do vydania rozhodnutia vo veci samej.“

68 — Pozri bod 62 oznámenia. DL podala v tomto zmysle a v súvislosti s návrhom na začatie prejudiciálneho konania žiadosť, ktorú Oberlandesgericht Koblenz zamietol uznesením z 12. júla 2012.

C – O druhej a tretej prejudiciálnej otázke

47. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že Oberlandesgericht Koblenz nesúhlasí s výkladom týkajúcim sa požiadavky selektívnosti, ktorý si osvojila Komisia v rozhodnutí o začatí konania vo veci formálneho zisťovania, ani so záverom, ku ktorému táto inštitúcia dospela vo veci selektívneho charakteru predmetných opatrení. Za týchto okolností mal vnútroštátny súd povinnosť predložiť prejudiciálnu otázku týkajúcu sa platnosti tohto rozhodnutia podľa článku 267 prvého odseku písm. b) ZFEÚ. Zdá sa však, že zámerom vnútroštátneho súdu nebolo dotknúť sa druhou a treťou prejudiciálnou otázkou problematiky platnosti, ale skôr výkladu podľa písmena a) uvedeného ustanovenia, navyše za podmienky negatívnej odpovede Súdneho dvora na prvú prejudiciálnu otázku. Na základe úvah týkajúcich sa týchto otázok navrhujem, aby Súdny dvor na druhú a tretiu prejudiciálnu otázku neodpovedal.

48. Účelom nasledujúcej krátkej úvahy je preto poskytnúť podnet na zamyslenie pre prípad, že sa Súdny dvor nestotožní s predchádzajúcimi tvrdeniami a rozhodne sa na prvú prejudiciálnu otázku odpovedať záporne.

49. Druhou prejudiciálnou otázkou vnútroštátny súd v podstate žiada, aby Súdny dvor rozhodol o tom, či treba sadzobníky poplatkov použité spoločnosťou FFH v rokoch 2001 a 2006 považovať za selektívne opatrenia iba z dôvodu skutočnosti, že sa vzťahujú jedine na letecké spoločnosti, ktoré využívajú letisko F-H. Treťou prejudiciálnou otázkou vnútroštátny súd žiada, aby v prípade zápornej odpovede na druhú otázku Súdny dvor rozhodol o tom, či je možné selektívnosť vyvodiť z jednotlivých prvkov, ktoré daný prípad charakterizujú. Na rozdiel od tvrdení uvedených vo vyjadreniach spoločnosti FFH sú tieto otázky prípustné.⁶⁹

50. Na druhú prejudiciálnu otázku, ktorá sa má podľa môjho názoru preskúmať spolu s prvou časťou tretej otázky, treba podľa mňa odpovedať kladne. Tvrdenie vnútroštátneho súdu a spoločností FFH a RA vedie v podstate k úplnému popretiu možnosti označiť za štátnu pomoc podmienky, za ktorých verejný podnik ponúka svoje služby, ak sa tieto podmienky vzťahujú na všetkých zmluvných partnerov tohto podniku bez rozdielu. Toto tvrdenie by malo za následok, že zo systému dohľadu nad štátnou pomocou v zmysle zmluvy by sa *a priori* vylúčili prípadné protisúťažné výhody financované prostredníctvom verejných zdrojov a umiestňované cez verejné podniky konkrétnym hospodárskym subjektom vyznačujúcim sa skutočnosťou, že sú s predmetnými verejnými podnikmi v obchodnom vzťahu.⁷⁰ Ako podľa môjho názoru správne uviedla Komisia, toto vylúčenie zrejme nie je v súlade ani s judikatúrou Súdneho dvora, podľa ktorej aj verejné zásahy týkajúce sa bez rozdielu všetkých subjektov určitého hospodárskeho odvetvia môžu mať selektívny charakter⁷¹, ani s rôznymi judikátmi, v rámci ktorých sa považovali za selektívne tie výhody, ktoré vyplývali z dodania tovarov alebo z poskytnutia služieb verejnými (alebo súkromnými) podnikmi za rovnaké ceny alebo za rovnakých podmienok pre všetky hospodárske subjekty vykonávajúce určitú činnosť.⁷²

69 — Podľa ustálenej judikatúry (pozri najmä rozsudok z 22. decembra 2008, Régie Networks, C-333/07, Zb. s. I-10807, bod 46) zamietnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania Súdny dvorom je možné len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Spoločenstva nemá žiadnu súvislosť s realitou alebo predmetom sporu vo veci samej, pokiaľ ide o hypotetický problém alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými a právnymi podkladmi potrebnými na užitočnú odpoveď na otázky, ktoré sa mu položili. V prejednávanej veci nejde o nijaký z týchto prípadov.

70 — Prípadné opačné riešenie, a to, že podmienky, za ktorých verejný podnik dodáva tovar alebo poskytuje služby, predstavujú vždy selektívne opatrenia, podľa môjho názoru neprináša osobitné problémy. Je zjavné, že to automaticky neznamená, že tieto podmienky by sa mali považovať za pomoc, pričom tento záver je prípustný iba vtedy, ak prinášajú výhody, financované z verejných zdrojov, ktoré spôsobujú narušenie hospodárskej súťaže.

71 — Tieto zásahy nepredstavujú všeobecné opatrenia v rozsahu, v akom sa nevzťahujú na všetky hospodárske subjekty v dotknutom členskom štáte (pozri rozsudky zo 17. júna 1999, Belgicko/Komisia, C-75/97, Zb. s. I-3671, bod 33, a z 15. decembra 2005, Unicredito Italiano, C-148/04, Zb. s. I-11137, body 45 až 49).

72 — Pozri napríklad rozsudok z 20. novembra 2003, GEMO (C-126/01, Zb. s. I-13769), podľa ktorého účinky predmetného opatrenia, podľa ktorého všetci vlastníci a držiteľia jatočných tiel zvierat do určitej váhy môžu využiť bezplatné služby súkromných spoločností zaoberajúcich sa ich likvidáciou, ktoré uspeli vo verejnej súťaži, pôsobia v podstate v prospech určitých osôb, t. j. chovateľov a bitúnkov (pozri body 37 až 39), a rozsudok z 2. februára 1988, Kwekerij van der Kooy a i./Komisia (67/85, 68/85 a 70/85, Zb. s. 219), podľa ktorého sa sporná zvýhodnená sadzba pre spoločnosť Gasunie uplatňovala na všetky spoločnosti pôsobiace v odvetví skleníkového záhradníctva.

51. Pokiaľ ide o prejednávajúcu vec, z predpokladaných výhod vyplývajúcich z uplatnenia sporných sadzobníkov majú prospech iba letecké spoločnosti, ktoré vstupujú do obchodných vzťahov s FFH, t. j. obmedzený okruh subjektov v rámci dotknutého hospodárskeho odvetvia. Skutočnosť, ktorú zdôrazňuje FFH, že každá letecká spoločnosť by mohla podľa svojho želania využívať letisko F-H - ktorého kapacita by sa ľahko prispôsobila prípadnému zvýšeniu dopytu –, čím by využila sadzby FFH, sa mi nejaví ako zvlášť významná. To, že možnosť mať prospech z výhod vyplývajúcich z určitého režimu závisí od rozhodnutia jednotlivého subjektu – v tomto prípade leteckej spoločnosti, ktorá sa rozhodne pre služby letiska F-H –, neumožňuje vylúčiť selektívnosť týchto výhod.⁷³ V prejednávanej veci sa cenové podmienky spoločnosti FFH v súlade s jasnou obchodnou stratégiou, ktorú si FFH zvolila, okrem toho prispôsobujú osobitnému druhu používateľov, t. j. nízkonákladovým leteckým spoločnostiam, kým pre tradičné letecké spoločnosti sa zdajú byť menej atraktívne alebo neatraktívne. Sloboda voľby týchto leteckých spoločností je preto fakticky obmedzená o to viac, že predmetné sadzobníky odzrkadľujú, ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania a tiež z rozhodnutia o začatí konania vo veci formálneho zisťovania, obsah zmlúv uzatvorených medzi FFH a RA a sú z tohto dôvodu formované podľa potrieb spoločnosti RA.

52. Na záver súhlasím s názorom Komisie, že skúmanie selektívnosti v prípade, ako je tento, si nevyžaduje uplatnenie metodológie dvojfázovej analýzy, ktorú vypracoval Súdny dvor vo veci niektorých vnútroštátnych daňových režimov a podľa ktorej treba pri posudzovaní selektívnosti opatrenia v prvom rade overiť, či uvedené opatrenie predstavuje v rámci daného právneho režimu výhodu pre určité podniky vzhľadom na iné podniky, ktoré sa nachádzajú v obdobnej skutkovej a právnej situácii,⁷⁴ a následne, či je prípadné rozlišovanie medzi podnikmi odôvodnené na základe charakteru a štruktúry predmetného režimu.

53. V prípade, že Súdny dvor dospeje napriek uvedenému k záveru, že táto metodológia sa na prejednávajúcu vec vzťahuje, konštatujem najmä to, že usudzovať ako vnútroštátny súd a FFH, že iba letecké spoločnosti, ktoré si želajú nadviazať obchodné vzťahy s letiskom F-H, sa nachádzajú v porovnateľnej právnej a skutkovej situácii, pokiaľ ide o predmetné sadzobníky, znamená tvrdiť, v podstate prostredníctvom argumentácie v začarovanom kruhu, že iba subjekty, ktoré spĺňajú kritériá alebo podmienky stanovené na získanie výhod vyplývajúcich z uplatnenia určitého opatrenia, sú relevantné na účel analýzy selektívneho charakteru daného opatrenia.⁷⁵

73 — Vnímanie výhod poskytovaných v rámci určitej pomoci je často podmienené rozhodnutím príjemcu, napríklad investičným rozhodnutím: pozri napríklad už citovaný rozsudok Unicredito Italiano (bod 8), ktorý sa týkal daňovej výhody pre celý bankový sektor, ktorá sa udelila len tým bankám, ktoré sa v priebehu piatich po sebe nasledujúcich zdaňovacích období zlúčia, resp. podstúpia obdobnú reštrukturalizáciu.

74 — Ako je známe, táto judikatúra vychádza z rozsudku z 8. novembra 2001, *Adria-Wien Pipeline a Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke* (C-143/99, Zb. s. I-8365), týkajúceho sa úľavy na energetickej dani poskytnutej spoločnostiam pôsobiacim v Rakúsku najmä vo výrobnom odvetví; ďalej pozri najmä rozsudky z 13. februára 2003, *Španielsko/Komisia* (C-409/00, Zb. s. I-1487, bod 47); zo 6. septembra 2006, *Portugalsko/Komisia* (C-88/03, Zb. s. I-7115, bod 54); z 11. septembra 2008, *UGT-Rioja a i.* (C-428/06 až C-434/06, Zb. s. I-6747, bod 46), a *British Aggregates* (už citovaný, bod 82). Súdny dvor a Súd prvého stupňa použil podobnú metódu analýzy v iných oblastiach, než sú fiškálne opatrenia, pozri napríklad rozsudky zo 4. júla 2007, *Bouygues a Bouygues Télécom/Komisia* (T-475/04, Zb. s. II-2097); z 2. apríla 2009, *Bouygues a Bouygues Télécom/Komisia* (C-431/07 P, Zb. s. I-2665), a z 15. júla 2004, *Španielsko/Komisia* (C-501/00, Zb. s. I-6717).

75 — Pri použití takejto úvahy napríklad vo veci *Adria-Wien Pipeline* by sa iba pri podnikoch prevažne výrobného charakteru malo usudzovať, že sa nachádzajú v porovnateľnej právnej a skutkovej situácii vzhľadom na predmetné daňové opatrenie, ktoré by sa preto nemohlo považovať za selektívne.

54. Ak treba identifikovať okruh subjektov, ktoré sa vzhľadom na sporné sadzobníky nachádzajú v porovnateľnej skutkovej a právnej situácii, podľa môjho názoru tento okruh pozostáva (aspoň) zo všetkých leteckých spoločností, ktoré *by mohli* využívať letisko Frankfurt-Hahn a služby uvedené v týchto sadzobníkoch.⁷⁶ Spomedzi týchto podnikov majú z údajných výhod vyplývajúcich z uplatnenia sporných sadzobníkov prospech iba tie, ktoré letisko *skutočne* využívajú, a spomedzi nich má na základe záverov dokumentácie prospech z cien a iných obchodných podmienok, ktoré sú predmetom predchádzajúceho dvojstranného rokovania s FFH, iba spoločnosť RA.⁷⁷

55. V prípade, že sa Súdny dvor napriek mojim odporúčaniam uvedeným v predchádzajúcich bodoch rozhodne odpovedať na druhú prejudiciálnu otázku záporne, zastávam názor, že skutočnosti, ktoré zdôraznil vnútroštátny súd vo svojej tretej otázke [body b) a c)] a ktoré sú uvedené vyššie, t. j. skutočnosť, že FFH prijala obchodný model založený na spolupráci s nízkonákladovými leteckými spoločnosťami a podmienky využívania letiska prispôsobené potrebám týchto spoločností, ako aj skutočnosť, že väčšinu osobnej leteckej prepravy prevádzkuje jedna spoločnosť, vedú v rámci celkového posúdenia k rovnakému záveru vo veci selektívneho charakteru sporných sadzobníkov.

IV – Návrh

56. Na základe všetkých vyššie uvedených úvah navrhujem, aby Súdny dvor na otázku položenú Oberlandesgericht Koblenz odpovedal takto:

Vnútroštátny súd rozhodujúci v konaní o pozastavení vyplácania súm a vrátení súm, ktoré už boli vyplatené pri výkone opatrenia, ktoré je pričítateľné štátu a ktoré nebolo oznámené podľa článku 108 ods. 3 prvej vety ZFEÚ, vo vzťahu ku ktorému Komisia prijala rozhodnutie o začatí konania vo veci formálneho zisťovania podľa článku 108 ods. 2 ZFEÚ, je povinný prijať všetky nevyhnutné opatrenia na zabezpečenie toho, aby štátne orgány dodržiavali povinnosť pozastaviť vykonávanie sporného opatrenia, ktorá vyplýva zo spoločného účinku článku 108 ods. 3 poslednej vety ZFEÚ a predbežného označenia predmetného opatrenia, ktoré sa uvádza v tomto rozhodnutí, ako pomoci, ako aj na odstránenie dôsledkov prípadného porušenia tejto povinnosti. Tieto opatrenia zahŕňajú pozastavenie vykonávania spornej pomoci a vrátenie sumy, ktorá sa už prípadne vyplatila.

V prípade, že uvedený súd nesúhlasí s názorom Komisie týkajúcim sa charakteru sporného opatrenia a vyjadreným v rozhodnutí o začatí konania vo veci formálneho zisťovania, môže okrem toho, že predloží Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku týkajúcu sa platnosti podľa článku 267 prvého odseku písm. b) ZFEÚ rozhodnúť v tom zmysle, pokiaľ mu to vnútroštátne právo umožňuje, že nenariadi konečné vrátenie pomoci až do vydania konečného rozhodnutia Komisie a vydá zatiaľ príkaz na predbežné vrátenie, ktorým nariadi, aby sa tieto sumy uložili na blokováný účet až do vydania rozhodnutia vo veci samej.

Vzhľadom na odpoveď na prvú prejudiciálnu otázku netreba odpovedať na druhú a tretiu otázku.

76 — Na rozdiel od toho, čo uvádza FFH vo svojom vyjadrení, rozhodnutia týkajúce sa letiska v Manchestri (rozhodnutie zo 14. júna 1999, štátna pomoc NN 109/98 – Spojené kráľovstvo Manchester Airport) a letiska v Bratislave [rozhodnutie z 27. januára 2010, štátna pomoc C 12/08 (ex NN 74/07) – Slovensko – Dohoda medzi bratislavským letiskom a spoločnosťou Ryanair, Ú. v. EÚ L 27, s. 24] nepreukazujú existenciu praxe Komisie obmedzovať okruh subjektov, ktorých situáciu je možné porovnávať na účely posúdenia selektívnosti, len na letecké spoločnosti využívajúce predmetné letisko. Posúdenia, ktoré sú obsiahnuté v týchto rozhodnutiach a na ktoré sa odvoláva FFH, sa týkajú analýzy existencie narušenia hospodárskej súťaže, resp. uplatňovania kritéria súkromného investora v trhovom hospodárstve a nie selektívneho charakteru dotknutých opatrení.

77 — Hoci otázka nebola výslovne položená ani v uznesení vnútroštátneho súdu o návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ani v pripomienkach predložených Súdnemu dvoru, poukazujem napokon na to, že v prípadoch, ako je tento, sa analýza týkajúca sa možného objektívneho odôvodnenia „na základe charakteru a štruktúry režimu“ v podstate často zamieňa s posudzovaním zhody správania verejného podniku – v prejednávanej veci ide o riadenie obchodných vzťahov FFH s leteckými spoločnosťami, ktoré používajú letisko F-H – a súkromného subjektu v trhovom hospodárstve, ktoré sa zvyčajne vykonáva v rámci posudzovania existencie výhody.